THE HEBREW JOURNAL
דער אידישער זשורנאל
H. Winberg, Pres. & Gen. Mgr.
The Only Daily Jewish Newspaper In The Province of Ontario
PUBLISHED BY
CANADIAN JEWISH PUBLISHING CO., LTD.
254—258 Queen Street West Telephone Adelaide 3967-4517
Subscription Rates $6 PER YEAR, $3.50 SIX MONTHS
Single Copy — 3 cents
Entered as Second Class Mail Matter at C. P. O. Toronto Ont.
January 22nd 1913

פיילישע לאנדסמאנשאפטען — וואס איז אייער ענטפער?

מיט'ן פארשווינדען פון דער גרויסער וועלט מלחמה, איז איך פאר־שווארצדען יענער רחמנות געפיהל, וועלכער האט ביי אונז אנגעהאלטען יאהרען לאנג צו אונזערע לאנדסלייט פון יענער זייט ים. די האפנונג צו הערען לעבעדיגע גרוסען פון די פיילישע שטעדט אין שטעדטלאך, האט באזאיגען די אידען פון קאנאדע אנצופיהרען א סימפאטישע הילפס־זאמלונג, א דאנק וועלכער עס איז געשאפען געווארען צעהנדליגער מיר זענען דאלאר פאר הילפס צוועקען ביי אונז אין שטאדט.

דער מלחמה קאנפערענץ ביי אונז אין שטאדט האט געהאט צו פארצייכענען א שעהנעס רעקארד פון ארבייט אין מטשות'דיגע רעזול־טאטען, וועלכע האבען געראטעוועט הונדערטער נפשות, וועלכע זענען לעבען געבליבען נאך דער וועלט קריעג.

זייט דאמאלסט אבער איז די גאנצע הילפס ארבייט אפגעשטעלט געווארען. עס איז איבערגעריסען געווארען די קייט פון הילפס טעטיגקייט צום גאנצען כלל.

איך זיי, וויים מעגליך האבען אייגענע נאהענטע ציטענווייז גע־שיקט קליינע געלט סומען צו זייערע קרובים פון יענער זייט ים, וועלכעס האט זיך אנגעהענגן ווי א טראפען אין ים.

די היגע לאנדסמאנשאפטען וועלכע האבען אמאל עמוואס געטאן אלס גאנצע, האבען פאר די לעצטע יאהרען אין גאנצען פארגעסען אין שטעדטלאך. די לעצטענס ארייבערגעקומענע פון יע־זייערע שטעדט אין שטעדטלאך, די לעצטענס פארנומען מיט ראטעווען רוסלאנד, אין נער זייט ים זענען איך שטארק פארנומען מיט ראטעווען רוסלאנד, אין באזארגען די דארטיגע קאמוניסטען, וועהרענד זיי האבען איך א מא־מענט ניט באטראכט די ארימע לאגע פון די אינסטיטוציעס פון יעזייערע שטעדטלאך, און די לעצטע הילפס געשרייען פון יענער זייט ים זענען איצט אבער געווארען אזוי גרויס, אז עס איז איינפאך אונמעגליך זיי צו פארשווייגען.

די הילפס־אינסטיטוציעס אין די קליינע פוילישע שטעדטלאך מא־כען זיך צו טעגליך. די פארציע ברויט פון „בית־לחם", אדער די פרייע מעדיצין פון „בקור־חולים" זענען מעהר ניטא. אין די איינציגע דארטי־גע האפנונג איז איצט עמליכע דאלאר פון די לאנדסמאנשאפטען דא.

דער לעצטער נומער „ראדאמער־קעלצער לעבען", און אומפאר־טייאיש וואכענבלאט, וועלכעס געהט ארויס אין ראדאם, א שטאדט פון טויזענדער אידען, סרעכנט א מדיעריגען גרוס פון דארטיגען אידישען לעבען. עס וועדט דערצעהלט פון הונגער אין נויט פון דער דאר־טיגער אידישער באפעלקערונג. אין מען דעבאטירט דארט וועגען דער נויטווענדיגקייט צו שיקען א הילפס דעלעגאציע צו אונז, אום צו שאפען ביי אונז הילף פאר די דארטיגע אינסטיטוציעס.

אונטער'ן נאמען „צו דארפען מיר שיקען א דעלעגאציע צו די רא־דאמער־קעלצער לאנדסלייט אין אמעריקא און קאנאדע", שרייבט דארט א. ל.:

„א רייכע אידישע שטעדט אין פוילען, האבען לעצטענס ארויס־געשיקט ספעציעלע דעלעגאציעס צו זייערע לאנדסלייט קיין אמעריקע און קאנאדע, אום באקאנט צו מאכען זיי מיט דעם דלות און נויט, וואס הערשט צווישען זייערע ברידער איז די אלטע הייטען, און כדי צו אר־גאניזירען פאר זיי א ממשות'דיגע הילף. די דאזיגע דעלעגאציעס האר־בען, ווי מיר לעזען אין פארשיעדענע צייטונגען, געהאט דעם געהעריי־גען ערפאלג.

אזוי צום ביישפיעל זענען אזעלכע דעלעגאציעס לעצטענס ארויס־געשיקט געווארען פון ביאליסטאק און לובלין, און עס זענען דארט מאקע, צווישען די לאנדסלייט פון די דאזיגע שטעדט, ארגאניזירט געווארען וויטערע אפציעס אויף קרעדיט־צווועקען, ווי אויך אויף פיר־לאנטראפישע צוועקען.

די לאגע אין ראדאם אין געוועשאפטליכע און פילאנטראפישע אינסטיטוציעס איז ווייט פון צו זיין א בעסערע, ווי אין די אויבענערער־מאהנטע שטעדט, די פארשטעהער פון די דאזיגע אינסטיטוציעס אונ־זערע זענען אפאטיש און גיידרעגעשלאגען, און עס איז פארלוירען גע־וואָרען די אכונה און די היימישע סקארבאווע מיטלען ארויסצוהעלפען אין א עת־צרה, ווי למשל א צייטען־פארקויף אדער אן אויעגט. ווערט נאך דאזך וועמען יא ארגאניזירט א נאסען־באזלונג, איז דאס נישט מעהר ווי א פארלוסט פון צייט און מיה, קיין שום ממשות'דיגע רע־זולטאטען איז שוין דערפון נישט.

צו וואלטען מיר אויך נישט געדארפט אין אזא צייט אויפהוי־בען אונזערע אויגען צו אונזערע ברידער אין יענער זייט אקעאן, אום פון דארט צו ערוואַרטען עפעס הילף.

עס איז אמת, אז דער אינטערעס פון אונזערע לאנדסלייט צו אונזערע היימישע צרות איז שטארק אבגעקיהלט געווארען. זיי האר־בען פארהערען זייערע אלע סעגטימענטען צו זייער היימאט. אויך דער קאנטאקט מיט די היגע קרובים איז איצט א פיעל שוואכער־דער, ווי ער איז געווען מיט א ציים צוריק. דאך זענען מיר זיכער, אז ביים איבערגעבען זיי פערזענליכע גרוסען פון אונזער לב לעבען, וועלכעס געהט ארויס פון אונזערע הארצען, אין זיי וואָלטען זיך צוריק אנגעהויבען צו פארהאנדלען מיט זייער אלטער היים און וואָלטען פאר אונז ארגאניזירט די הילף, אין וועלכער מיר נויטיגען זיך.

פאראן ביי אונז אין שטאָדט א רייע פאראייגען זיי ראדאמער, קעלצער, דרילשער, אסטראָווצער, בייזקשינער, אפטער, סטאשיווער, כמעלניקער, ליפסקער, אין א רייע אנדערע. אין עס איז ציים אז אימיצער פון די פאראיינען זאָל א טראכט טאָן זענען ממשית'דיגע הילף פאר די פילאנטראפישע אינסטיטוציעס אין פוילען.

אויצט איז די בעסטע ציים. אויצט קען אזא ארבייט זיין ערפאָלגרייך, אויצט איז די פאסיגע ציים אָנצוהויבען אזא באזעזנונג. אין עס זוילט זיך ווירקליך זעהן זיער עס וועט זיין דער ערשטער די הילפס ארבייט אָנטשעצינעהמען.

ישו הנוצרי לויט תלמודישע קוועלען

פון הרב מ—ז—ן.

צוליעב דעם טומעל איבער ראבי־סטיפען ווייז'ס רעדע וועגען יעזוס'ען, וויל איך אין דיעזען ארטיקעל איבערגעבען כען די אלע שטעלען פון דעם תלמוד, וואו עס רעדט זיך וועגען ישו הנוצרי, בעפאר די שטעלען זיינען צוליעב די צעגע־זור ארויסגעווארפען געווארען פון די שס'ן.

איך גלויב אז די קוועלען פון דעם תלמוד זיינען די איינציגע צו וועלכע מיר קענען האבען ציטרויען.

וועגען יעזוסעס עבורט זיינען דא צוויי שטעלען אין תלמוד:

אין שבת דף ק'ד עמוד ב' און אין סנהדרין דף ס'ז עמוד א. עס ווערט דארט דערצעהלט אז מרים, די מוטער פון נוצרי איז געווען פאהתייראט צו פפוס בן יהודה, און דאס זיין פאטער איז געווען א געווייסער פנדרי, צוליעב דעם ווערט ישו אָנגערופען דארט "בן סטרא", ה. ה. דער זוהן פון אן אבקעהרערין.

אין גטין דף צ' עמוד א' ווערט דער־צעהלט אז פפוס בן יהודה, מרים'ס מאן איז געווען זעהר אן אייפערזיכטיגער און ער האט איהר געהאלטען פארשלאָ־סען אין הויז וואָס האט צושטערט זייער פאמיליען לעבען.

די גמרא נעהמט פפוס בן יהודה אלס ביישפיעל, דאס מענער דארפען ניט זיין אזוי אייפערזיכטיג נאך דארפען גע־בען זייערע פרוען מעהר פרייהייט.

וועגען דער צייט פון נוצרי'ס גע־בורט ווערט ווענינ וואס דערמאהנט אין תלמוד.

אין סוטה דף מ'ז עמוד א' און אין סנהדרין דף ק'ז עמוד ב' ווערט אבער גע־זאגט אז ער האט געלעבט אין די צייטען פון ינאי המלך, (וועלכער האט געלעבט אין יהודה בעפאר הורדוס). לויט דעם קריסטליכען חשבון איז יעזוס געבארען געווארען אין די צייטען פון הורדוס).

ינאי המלך איז טראָץ זיין אבשא־מונג פון די העלדישע חשמונאים און טראָץ דעם וואָס ער איז געווען א שווא־נער פון דעם גרויסען תנא שמעון בן שטח, געווען א דם שונא פון די פרושים וועמען ער האט אבזייריות'דיג פארפאלגט זייערגיג אליין א צדוקי.

אין קדושין דף ס'ו עמוד א' ווערט דערצעהלט וויי ינאי האט אומגעבראכט טויזענדע פון די פרושים, דערווענטער די ערסטע מענער פון אידישע פאָלק פון יענער צייט. פיעלע פון די פרושים זע־נען דערפאר אנטלאפען פון יהודה.

אין סנהדרין דף ס'ז עמוד ב' ווערט דערצעהלט דאס ר' יהושע בן פרחיה און ישו הנוצרי זיינען דאן אנטלאפען קיין אלכסנדריא של מצרים אום צו רעטען זיך פון דעם טיראן.

ווען ינאי'ס טעראר האט זיך איינ־געשטילט, האט שמעון בן שטח וועלכער איז פארבליבען אין ירושלים, ווייל זיין וואך", וואָס איז דער וואך האט מען באַ־ספעציעל שטודירט די קריטישע און אנ־דערע ווערק פון בריינין, וואָס פיעלע פון זיי זיינען תמיד א טייל פונ'ם שול קורס.

נאך 63 יאהר לעבען אין דער פרעמד איז מיר געגעבען געווארען, ביי מיין ערשטען קומען קיין ירושלים, די פייער, וואָס איך האב אזוי לאנג גע־בענקט נאך איהר, פון פיהלען אונטער מיינע פיס מיין איינענע ערד" האָט גע־זאגט דער וועטעראן פון דער העברעאי־שער ליטעראטור, וואָס אין משך פון צוויי דורות האבען זיך די העברעאישע שרייבער אין לעזער צוגעהערט מיט א לעבע־דיגען אינטערעס צו מיינע ווערטער.

"איך גלויב אז די פרייד פיהלען אלע וואָס זעהען צו טעגליך דעם פראָ־צעס פון דער שאפונג. עס איז גאנץ גאנ־טרליך, וואָס קליינע פאקטען, וועלכע געהען דורך אונבאמערקט אין אנדערע לעבענדער, ווערען דא באגריפן ווי עפאכע־מאכענדע; א נייער בוים, א נייער ברר־נים, א נייי וואָרט, א נייי גראָז בלעטעל אפילו — אלץ האָט זיין באדייטונג, אלץ ווערט באמערקט, אלץ איז וויכטיג ווי א צוואָג פון א סך מעהר בויטער, פון א סך מעהר ברונימס, פון א סך מעהר נייע ווערטער. העברעאיש וואָס איז במשך פון צעהנדליגער יאהרען געווען פאר מיר נאָר אן אינסטרומענט, א פארם פון ליטעראר־טור א בוך שפראך — איצט האָב איך עס דערקענט ווי א שפראך מיט טיעפע און פעסטע וואָרצלען אין לעבען.

"איך בין געווען צופריעדען צו זעהן אז די ערציהונג פון דער יוגענד בעהט האגר אין האגט מיט די פאדערונגען פון לעבען. בעת די תלמידים שטודירען געגר־לאָגיע, באטאניק און געאגראפיע לערנען זיי צו קענען דאס לאגד אין די פראדוק־טען פון לאגד, וועלכע ניבען זיי א קלאָר־רען וויסען פון דעם וואָס זיי שטודירען. דער גליקליכער רעזולטאט פון דעם איז וואָס דער גרעסטער טייל קינדער, מיט וועלכע מיר איז אויסגעקומען צו דיידען, ווילען בלייבען אין לאגד, און דאס בעס־טע איז, וואָס כמעט אלע — אפשר 90 פראָצענט — האבען אויסגעדריקט זייער וואונש צו זיין ערד ארבייטער".

"איך האב זיך זעהר אינטערעסירט מיט דער דיסקוסיע וועגען די קבוצות, פון וואָס איך האב געהערט און גוליינענס איידער איך בין געקומען אהער איז מיר פון דער אידישער רעליגיאן. דאס האט שטארק אויפגעבראכט געגען איהם די חכמים וועלכע האבען רערפאר ערקלערט איהם אלס א "מסית וכדומה".

אין סנהדרין דף מ'ג עמוד א' ברענגט די גמרא די נעמען פון ישו'ס הויפט תלמידים: מתאי (מאטהעאוס) נקאי, נצר, בוני און תודה, אויסער דיזע ווערט דארט געזאגט, האט ער געהאט מעהרערע אנדערע תלמידים.

די חכמי התלמוד האבען שטרענג פארבאטען ניט צו האבען קיין מגע ומשא מיט זיינע תלמידים.

זעהר אינטערעסאנט איז די מעשה וואָס ווערט דערצעהלט אין גמרא עבודה זרה דף ט'ז עמוד ב' און דף י'ז עמוד א' וואָס אילוסטרירט די בעציהונגען פון די חז"ל צו יעזוסעס תלמידים. עס ווערט דארט דערצעהלט, דאס ר' אליעזער איז געכאפט געווארען פון די "מינים" און זיי האבען איהם געוואלט טויטען, אבער דורך א צופאל האט ער זיך געראטעוועט. ר' אליעזער האט געהאט פיעל פארדרוס, ער האט געדענקט אז מן חסתם איז ער באגאנגען עפעס א חטא פאר וואָס ער האט באראפט האבען יסורים, ער האט זיך אבער ניט געקענט דערמאהנען וואָס פאר א חטא ער איז באגאנגען אין וועלכן זיינע תלמידים זיינען געקומען איהם טרייסטען, האט ער זייער טרייסט ניט געוואלט אנ־נעהמען. האט צו איהם געזאגט ר' עקיבא: "רבי! ערלויב מיר צו זאגען א זאך וואָס דו האסט מיר געלערענט".

האט ר' אליעזער עס ערלויבט. זאגט ר' עקיבא: רבי! אפשר האסטו גע־הערט פון די "מינים" א ווערטעל פון וואָס דו האסט תנאה געהאט און דו האסט דערפאר פארדיענט דעם עונש געבאפאלן צו ווערען פון זיי אין דאס זיי זאָלען דיר סטראשען צו טויטען".

דאן האט ר' אליעזר געענטפערט: "עקיבא, איך האב מיר דערמאהנט, איך בין אמאל געגאנגען קיין צפורי, האב איך דארט געטראפען יעקב פון דעם דארף סכניא, א תלמיד פון ישו הנוצרי, האט ער מיר א פרעג געגעבען א דין וועגען אתנן זונה. איך האב איהם ניט געוואלט ענטפערען, אבער ער האט מיר געזאגט:

"אזוי האט מיר געלערענט ישו הנוצרי, געבענדיג מיר דערביי אן ער־קלערונג פון א פסוק וואָס איז ניט געווען גענען דעם אידישען דת. מיר איז די ער־זעהן אריינגעלעגן געווארען און איך האב דערפון הנאה געהאט, דערפאר איז מיר געקומען אויף דעם פסוק פון משלי קאפיטעל ז' "הרחק מעליה דרכך", וואָס מיינט אז מען זאָל זיך דערווייטערען פון 'מינות' און מען טאר מיט דעם ניט קו־מען אין באריהרונג.

נאָך שארפער ווערט דיעזע באציהונג פון תלמוד צו מינות אילוסטרירט אין דער מעשה וואָס וועגען דערצעהלט אין עבודה זרה דף ב'ז עמוד ב'.

מיט בן דמא'ן, א פלימענק פון ר' ישמעאל, האט פאסירט א סכה, א גיפטי־גע שלאנג האָט איהם איינגעביסען אין געקומען יעקב איש כפר סכניא, א תלמיד פון ישו הנוצרי, און איהם געוואָלט הייל־לען, האָט אבער ר' ישמעאל ניט דערלאָ־זען, ער האט ניט געוואָלט אז זיין פלי־מעניק זאָל געהיילט ווערען פון א "מין".

נאָכצופארשען, ווי אזוי שכירות האבען זיך אָנגעהויבען, און ווי זיי האבען גע־שטיגען.

דער ארבייטער, זיין טעגליך לעבען, זיינע צרות און פריידען זיינע האפנונ־גען און שטרעבונגען, די גרויסע ראָל, געווארען, אז די דערהויבונג פון דעם מענשען איז די דערהויבונג פון דעם אר־בייטער.

די געשיכטע פון דעם גרויסען חוב, וואָס אונזער מאדערנע ציוויליזאציע איז שולדיג צו אָט דעם לאנגען, לאנגען קאמף פון דעם ארבייטער פאר א בעסער לעבען פאר זיך, — אָט די געשיכטע דארף נאר אָנגעשריבען ווערען.

ראובן בריינין'ס מיינונג וועגען דער נייער ארץ ישראל

ירושלים (א. ר. ק.)

נאָך דעם ווי ראובן בריינין, דער באריהמטער העבריאישער פובליציסט און קריטיקער, האָט זיך אומגעקעהרט קיין ירושלים פון זיין רייזע איבערן לאנד האָט ער געגעבען אן אינטערוויו א פארטרעטער פון דער "ארץ ישראל קארעספאנדענץ", און וועלכען ער האָט איבערגעגעבען די איינדרוקען וואָס דאס ארץ ישראל'דיגע לעבען אין שטאדט און דארף האָט אויף איהם געמאכט.

הער בן פרחי בריינין זיינען אומע־טום אויפגענומען געווארען זעהר הארציג, באזונדער פון די שרייבער, די ארבייטער, און פון דער שול יוגענד. אין א סך שו־לעס האָט מען איינגעפיהרט א "בריינין וואָך", וואָס אין דער וואָך האָט מען ספעציעל שטודירט די קריטישע און אנ־דערע ווערק פון בריינין, וואָס פיעלע פון זיי זיינען תמיד א טייל פונ'ם שול קורס.

"נאָך 63 יאהר לעבען אין דער פרעמד איז מיר געגעבען געווארען, ביי מיין ערשטען קומען קיין ירושלים, די פייער, וואָס איך האב אזוי לאנג גע־בענקט נאָך איהר, פון פיהלען אונטער מיינע פיס מיין איינענע ערד" האָט גע־זאגט דער וועטעראן פון דער העברעאי־שער ליטעראטור, וואָס אין משך פון צוויי דורות האבען זיך די העברעאישע שריי־בער אין לעזער צוגעהערט מיט א לעבע־דיגען אינטערעס צו מיינע ווערטער.

"איך גלויב אז די פרייד פיהלען אלע וואָס זעהען צו טעגליך דעם פראָ־צעס פון דער שאפונג. עס איז גאנץ גאנ־טרליך, וואָס קליינע פאקטען, אנדערע געהען דורך אונבאמערקט אין אנדערע לעזער, ווערען דא באגריפן ווי עפאכע־מאכענדע; א נייער בוים, א נייער ברר־נים, א נייי וואָרט, א נייי גראָז בלעטעל אפילו — אלץ האָט זיין באדייטונג, אלץ ווערט באמערקט, אלץ איז וויכטיג ווי א צוואָג פון א סך מעהר בויטער, פון א סך מעהר ברונימס, פון א סך מעהר נייע ווערטער. העברעאיש וואָס איז במשך פון צעהנדליגער יאהרען געווען פאר מיר נאָר אן אינסטרומענט, א פארם פון ליטעראר־טור א בוך שפראך — איצט האָב איך עס דערקענט ווי א שפראך מיט טיעפע און פעסטע וואָרצלען אין לעבען.

"איך בין געווען צופריעדען צו זעהן אז די ערציהונג פון דער יוגענד בעהט האגר אין האגט מיט די פאדערונגען פון לעבען. בעת די תלמידים שטודירען געגר־לאָגיע, באטאניק און געאגראפיע לערנען זיי צו קענען דאס לאגד אין די פראדוק־טען פון לאגד, וועלכע ניבען זיי א קלאָר־רען וויסען פון דעם וואָס זיי שטודירען. דער גליקליכער רעזולטאט פון דעם איז וואָס דער גרעסטער טייל קינדער, מיט וועלכע מיר איז אויסגעקומען צו דיידען, ווילען בלייבען אין לאגד, און דאס בעס־טע איז, וואָס כמעט אלע — אפשר 90 פראָצענט — האבען אויסגעדריקט זייער וואונש צו זיין ערד ארבייטער".

"איך האב זיך זעהר אינטערעסירט מיט דער דיסקוסיע וועגען די קבוצות, פון וואָס איך האב געהערט און גוליינענס איידער איך בין געקומען אהער איז מיר געווען שטענדיג אדער צייטווייליג פאר־גענען שטענדיג אדער צייטווייליג פאר־אייזיכטיגער עבריאישער פובליציסט מען זיין אין קריטיקער, איטער בין איך געקומען צו דער איבערצייגונג, אז מיט פריווא־טער אינישיאטיוו אליין קאָן מען דאס לאגד ניט אויפבויען, דער עקספעריימענט פון א קאָאָפעראטיווער קאָלאָניזאציע, איז אפילו אז דאָ לאגד ניט זיין געלעגען אין אנדערע לענדער, מוז ער געלינגען דאָ, וואו עס קומען איהם צו הילף דיי באדינ־גונגען פון לאגד און דער באראקטער פון די ארבייטער און בפרט וואָס אין די קאָאָ־פעראטיווען קלייבען זיך צו, נאטירליכער־הייד נאָר אועלכע ארבייטער, וועלכע טור־גען צו דעם סארט לעבען, און וועלכע גלויבען מיט'ן גאנצען הארצען, אז זייער סיסטעם איז די ריכטיגסטע און בעסטע, און אזוי וואָסעס אויס אצינד, אינ'ם לאגד וואָס האט געבארען דריי אימות, א נייע אמונה, די אמונה פון ארבייט. דער דאָ־זיגער נייער גייסט גראָבט ניט אונטער דעם אלטען, ווייל דאָ האָט מען אָפּגעהיט די מנהגים פון אינזער פאָלק פון אלע ציטען און לענדער, דאָ האָבען זיך קרי־סטאליזירט די שטרעבונגען פון אלע תקופות פון אונזער געשיכטע. דאָ געפי־נען מיר דינאמישע און סטאטישע פאָלקאָ־מענהייט — פולע מנוחה און פאָלקאָמענע באוועגונג.

"צוליעב די אויסערגעוועהנליכע באַ־דינגונגען וואָס האָבען ניט זייער גליינען אין עבר, פארט די באוויינ־קראאט פון דער ביזהעריגער ערפאהרונג. די וואָס שטר־צען זיך אויף דער פריהלערדיגער ערפאהר־ונג געהמען ניט אין בעטראכט דעם אויב־שטערבליכען ווילען צו שאפען, וועלכער האָט געוואָרען זיין כשוף־נעץ אויף אלע אונזערע ארבייטער. דעריבער וואָסען דאָ אויס אנשטאלטען און סיסטעמען וואָס, צוערשט, ווייזען זיי זיך פאר אונז אויס גאנץ אונמעגליך. אין דער נייער ארץ־ישראל, באזונדער, אין ארץ ישראל פון די חלוצים, מאכט מען אנשטרענגונגען צו קומען צו א נייעס סיסטעם, צו פאראייני־גען דאָס מעגליכע מיט דעם ווירקליכען, און מיט יעדען טאג ווערט מעהר און מעהר דערווייזען די פאלשקייט פון דעם היסטאָרישען מאטעריאליזם. אונזערע חלוצים זיינען צוגלייך פאָליטיקער און פאָעטען — אונבאוואוסטזיניגע פאָעטען און פאָליטיקער. מיין עצה צו דיר, וואָס האָבען א חשק צו קריטיקירען אין, אז זיי זאָלען ניט שטערען דער קריסטאליזאציע פון די פראָצעסען וואָס שאפען נייע פארמען און נייע באגריפען פון לעבען. אין ארץ ישראל קאָן מען זיך ניט באפרייען פונ'ם היסטאָרישען פונ'ם תנ"ך. די אטמאספע־רישע באדינגונגען פונ'ם דאָזיגען לאגד, וואָס דערנעהענטערען וויטע פונקטען פון שטח און געשיכטע, געווענהען צו דאָס אויג צו בריייט הארי'זאָנטען, און מען הויבט אָן צו פארשטעהן, פארוואָס מען האָט די עלטסטע נביאים גערופען זע־הערס.

"מיט 44 יאהר צוריק האָב איך גע־מאכט א פארשונג אויבער טיפישע אידי־שע־כארעקטערען. איך האָב געפונען סאָ־ציאליסטישע פיהרער און פיהרער פון אסיסיילאטארען, איך האָב מיר דערמאהנט, אז אין דער סביבה פון די ציוניסטישע פיהר־ער. אבער קיינמאל האָב איך ניט באגע־גענט אזעלכע באראקטערען ווי די וואָס ווערען דאָ געשאפען. קיינמאל האָב איך געקלערט אז איך וועל דערלעבען צו זעהן חסדים וואָס סריקענען זומפען, מע־שען איבער זעכציג יאהר, וואָס האָבען קיין ווילנע, וואו זי איז שפעטער גע־שטארבען. דער טויט פון דער פריה צייט־ניגער יונגער פרוי האָט שטארק געווירקט אויף'ן מאן.

לעצטענס האָט ש. גענומען צווינגען זיין דיעלסט מיידעל זי זאָל פארלאָזען זיין שטוב, ווען זי האָט אבער געמאכט זיך ניט וויסענדיג, האָט ער מיט א שטיק חאלץ אראפגעלאזט איהר איבערן קאָפּ, פון וואָס זי איז געפאלען און פטיל גע־ווען. זי איז אָפּגעפיהרט געווארען אין שפיטאל, וואו זי איז פארגעגען מיטוואך נעשטארבען.

הער שלאָסבערג האָט זיך פון אלע צרות פארסמט מיט א נאָגאָ קארבאָל און איבערגעלאיזי זייזיך נאָט'ס בארעט די 3 זוינע ווייזאראָ.

די יתומים'לאך האָט דערווייל צור־נענומען דער ארטיגער שוחט.

די געשיכטע פון שטעטל

קיינעם איז נאָך ביז איצט ניט איינגעפאלען אזא געשיכטע פאר די לעצטע זעהנ־יאהר

ווען די קנע... שביירות? דאָס איז זעהר אן אינטערע־סאנטע און זעהר לאגנע געשיכטע. דאָס איז א געשיכטע פון מענשליכער קנעכט־שאפט און פון שטענדיגען קאמף זיך פון אט דער קנעכטשאפט צו באפרייען. אבער וויים עמיצער עפעס פון איהר, פון אט דער זעהר רייכער געשיכטע* פון זעהר ארימען ארבייטס לוין?

מען לערענט זי קיינעם ניט. מען עקזאמינירט ניט קיין שילער אין איהר, ניט קינדער און ניט דערוואקסענע.

איינער פון די באריהמטסטע מענער פון אונזער צייט, — זאָגט דער אמעריי־קאנער סעקרעטערי אוו לייבאר דייוויס אין זיין באָרויכט צום קאנגרעס, — האָט ניט לאנג אָנגעשריבען אן „אוטליין אוו היסטאָרי". נו, מעכט איהר דורכזוכען די הונדערטער זייטען פון דער געשיכטע, און איהר וועט נאָר אין פיער ערטער גע־פינען דערמאנט וועגען ארבייט.

ניין, קיין היסטאָריקער, סיי אין די אלטע־צייטען און סיי פון אונזער מאָ־הערנעס צייט־עלטער, האָט זיך ניט אונ־טערגענומען צו שרייבען א געשיכטע פון וועלכע עס איז נוצען פאר זיך אליין.

ביסלעכווייז, ביסלעכווייז האָט ער פארמעהרט זיינע רעכט, זיינע פארגעני־גנגען, זיין ווירדע.

אבער יעדעס מאָל, ווען דער ארביי־טער האָט געוואונען אן אויסבעסערונג פאר זיך אליין, האָט ער דערביי אויסגע־בעסערט דעם צושטאנד פון דער גאנצער געזעלשאפט. און מיט רעכט איז געזאגט געווארען, אז די דערהויבונג פון דעם מענשען איז די דערהויבונג פון דעם אר־בייטער.

די געשיכטע פון דעם גרויסען חוב, וואָס אונזער מאדערנע ציוויליזאציע איז שולדיג צו אָט דעם לאנגען, לאנגען קאמף פון דעם ארבייטער פאר א בעסער לעבען פאר זיך, — אָט די געשיכטע דארף נאָר אָנגעשריבען ווערען.

א טרויעריגע פאמיליע־עז טראגעדיע

אריה הירש קאגאן פון סטאלוויצי, ווילנער קרייז, גיט איבער פאלגענדע גע־שיכטע וואָס האָט ביי זיי לעצטענס פאַ־סירט.

אויף מיישענאלער טראקט 2 קילאָ־מעטער פון שטעדטעל שטעהט א קרעמ־טשמע. דאָרט האָט געוואוינט די פאַ־מיליע שלאָסבערג. וואָס איז בעשטאנען פון 5 פערזאן: מאן און פרוי — אין עלטער פון 29—34 יאהר און 3 קליינע קינדערלאך אין עלטער פון 1—6 יאהר. די פאמיליע האָט געלעבט פון דער קרעמ־טשמע ניט שלעכט. זיי האָבען אויף פארמאָגט 20 דעסאטיגעס ערד. מיט א צייט צוריק האָט שלאָסבערגס פרוי גע־נומען א אידישע דיענסטמיידעל פון סטאלוויצי. נחמה טאקער, א יתומה, 16 יאהר אלט, א שעהן מיידעל דערצו. די לעצטע האָט נושא חן געווען ביים בעל הבית און ער האָט פארביהרט מיט איהר א גוט לעבען הינטערען ווייבס רוקען. ווען ער פלעגט פאהרען קיין סטאלוויצי אדער קיין ווילנע, פלעגט ער איהר מיטנעהמען. לעצטענס האָט די פרוי גענומען באמער־קען דאָס איהר מאן באציהט זיך צו דער ריינעסט מיידעל עפעס אויפפאלענד.

צווישען דער פארעל פלעגען אפט אויסבערבען קרינערייען. פרוי שלאָסבערג האָט די דיענסט מיידעל ענטקאגען, נאָר דער מאן האָט ניט געלאָזט. פון דער מעשה האָט זיך אויסגעלאָזט ניט קיין גר־טער סוף. דאָס דיענסט מיידעל האָט גע־נומען שוואנגערען.

דער מאן שלאָסבערג דערזעהענדיג, אז עס איז צו ווייט פארגאנגען האָט שוין אויך געוואָלט פטור ווערען פון דער דיענסט. אבער די לעצטע האָט זיך ניט אונ־טערגענומען פון ארט. שלאָסבערגס פרוי איז פון דעם גראנץ געווארען, אוועקגעפאהרען קיין ווילנע, וואו זי איז שפעטער גע־שטארבען. דער טויט פון דער פריה צייט־ניגער יונגער פרוי האָט שטארק געווירקט אויפ'ן מאן.

לעצטענס האָט ש. גענומען צווינגען זיין דיעלסט מיידעל זי זאָל פארלאָזען זיין שטוב, ווען זי האָט אבער געמאכט זיך ניט וויסענדיג, האָט ער מיט א שטיק חאלץ אראפגעלאָזט איהר איבערן קאָפּ, פון וואָס זי איז געפאלען און פטיל גע־ווען. זי איז אָפּגעפיהרט געווארען אין שפיטאל, וואו זי איז פארגעגען מיטוואך נעשטארבען.

הער שלאָסבערג האָט זיך פון אלע צרות פארסמט מיט א נאָגאָ קארבאָל און איבערגעלאיזי זייזיך נאָט'ס בארעט די 3 זוינע ווייזאראָ.

די יתומים'לאך האָט דערווייל צור־נענומען דער ארטיגער שוחט.

דער „אפ
ווערט
ד"ר. ז
יון
ווערט געפייערט ווע
קא
זונטא
איז סט
בילעטען
א פראכטפולער
ווערט צוגעגרייט.